

До зустрічі

**ВІДТВОРЕННЯ ІДІОСТИЛІО ДЖОДЖО МОЙЕС В УКРАЇНСЬКОМУ
ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ «ДО ЗУСТРІЧІ З ТОБОЮ»**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ІДІОСТИЛЮ ДЖОДЖО МОЙЕС В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ.....	5
1.1. Поняття перекладу в сучасній лінгвістиці	5
1.2. Особливості відтворення ідіостилю в художньому перекладі	6
1.3. Перекладацькі трансформації як спосіб досягнення адекватності художнього перекладу	9
1.3.1 Лексичні трансформації.....	10
1.3.2 Граматичні трансформації.....	12
1.3.3 Комплексні трансформації	13
РОЗДІЛ 2. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ВІДТВОРЕННІ ІДЕОСТИЛЮ ДЖОДЖО МОЙЕС У РОМАНІ «ДО ЗУСТРІЧІ З ТОБОЮ»	16
2.1. Використання лексичних перекладацьких трансформацій.....	16
2.2. Застосування граматичних перекладацьких трансформацій.....	21
2.3. Використання комплексних перекладацьких трансформацій.....	24
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	30

ВСТУП

Необхідність збереження унікальних рис авторського стилю, з одного боку, та неможливість з огляду на відмінності лексичних, граматичних систем мов і культурних відмінностей вихідної та цільової спільнот, досягти еквівалентності та адекватності без певних перетворень, з іншого, роблять актуальними розвідки, присвячені використанню перекладацьких трансформацій. Останні допомагають зберегти стильові характеристики вихідного тексту та зробити цільовий текст зрозумілим для читача. До питання перекладу художніх творів, відтворення ідіостилю у перекладі та використання перекладацьких трансформацій зверталось багато відомих українських та закордонних перекладознавців, зокрема, Р.П. Зорівчак, В.І. Карабан, В.В. Коптілов, Т.Є. Некряч, А.В. Федоров, Д. Дюришин, Л.П. Науменко, В.Н. Комісаров, Р.К. Міньяр-Білоручев, Л.С. Бархударов, Я.И. Рецкер, Т.Г. Севорі, О.Д. Швейцер.

Актуальність роботи обумовлена нагальною необхідністю виокремлення та класифікації перекладацьких трансформацій, що використовуються для відтворення ідіостилю автора при перекладі англомовного художнього тексту українською мовою.

Метою дослідження є виокремлення та опис перекладацьких трансформацій, які використовуються при відтворенні ідіостилю Джорджо Мойєс у романі «До зустрічі з тобою» засобами української мови.

Досягнення поставленої мети зумовило виконання таких **завдань**:

- визначити поняття та проблеми сучасного художнього перекладу;
- уточнити поняття ідіостилю автора;
- розглянути поняття та з'ясувати основні типи перекладацьких трансформацій;
- виокремити та описати випадки використання перекладацьких трансформацій у відтворенні ідіостилю Джорджо Мойєс;
- з'ясувати роль трансформацій у відтворенні ідіостилю Джорджо Мойєс.

Об'єктом дослідження є ідеостиль Джоджо Мойес.

Предметом дослідження є використання перекладацьких трансформацій в українському перекладі роману Джоджо Мойес «До зустрічі з тобою».

Матеріалом дослідження слугували художній роман Джоджо Мойес «До зустрічі з тобою» [21] та його український переклад, виконаний Надією Хаєцькою [14].

Методика дослідження: основними методами дослідження у роботі є описовий, завдяки якому описані перекладацькі трансформації; порівняльний, використаний для співставлення тексту оригіналу та тексту перекладу; контекстуальний, для визначення значення без еквівалентної лексики в тексті оригіналу; метод накладання структур першоджерела та цільового тексту для виявлення випадків використання перекладацьких трансформацій.

Теоретична цінність дослідження полягає в тому, що воно є певним внеском у загальну теорію перекладу, теорію художнього перекладу та у теорію англо-українського перекладу.

Практична значущість дослідження полягає у можливості використання її матеріалів і теоретичних результатів у лекційних курсах «Вступ до перекладознавства», під час викладання теорії та практики перекладу, у перекладацькій діяльності та практичній підготовці майбутніх перекладачів.

Апробація результатів дослідження: за матеріалами розвідки опубліковано тези Перекладацькі трансформації в українському перекладі роману Джоджо Мойес «До зустрічі з тобою». *Littera Scripta Manet*: збірка студентських наукових праць / ред. колегія: М. В. Полховська, Н. Д. Борисенко, О. В. Мосієнко. Житомир: ННІ іноземної філології ЖДУ імені Івана Франка, 2021. Вип. 7. С. 62–65.

Структура і обсяг роботи. Робота складається із вступу, двох розділів, загальних висновків та списку використаних джерел. Перший розділ присвячено теоретичним засадам вивчення відтворення ідіостилю автора у перекладі. У другому розділі розглядається використання перекладацьких трансформацій в українському перекладі роману для відтворення ідіостилю Джоджо Мойес засобами української мови. Загальні висновки надають підсумки дослідження та окреслюють його подальші перспективи.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ІДІОСТИЛЮ ДЖОДЖО МОЙЄС В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

1.1. Поняття перекладу в сучасній лінгвістиці

Поняття переклад є полісемантичним, оскільки лінгвісти по різному тлумачать цей термін. Існує два основних підходи до визначення цього поняття: переклад, як процес і переклад, як результат.

Л. Л. Нелюбін наводить тридцять три визначення перекладу [19], що говорить про розмаїття підходів до визначення поняття та його тлумачень. Як процес переклад є міжмовною трансформацією тексту оригіналу мовою перекладу або передачею думок наявних у тексті оригіналу засобами мови перекладу [24, с. 14]. Хоча переклад повинен бути адекватним, зберігати семантичний смисл тексту оригіналу, його стилістичну відповідність, на практиці відтворення усіх граматичних, лексичних та стилістичних особливостей тексту є нереальним або проблематичним. Як наслідок, переклад пропонується розглядати як процес, під час якого текст однієї мови замінюється текстом іншої мови при збереженні плану змісту, отже в процесі перекладу замінюються лексичні одиниці, а план змісту залишається незмінним [2, с. 3]; смисл тексту оригіналу зберігається завдяки створенню комунікативно рівноцінного тексту [3, с. 117] або перекодується засобами іншої мови, коли перекладач спирається на власний потенціал та стиль [1, с. 5]. Як результат переклад передає смисл тексту, вираженого засобами однієї мови, адекватним текстом іншої мови [5, с. 11].

Серед сучасних лінгвістів поширена думка, що переклад є процесом міжкультурної та міжмовної комунікації, результатом якого є створення тексту, що висвітлює смисл тексту оригіналу у іншому мовному середовищі. Тобто на сьогодні переклад є різновидом рецептивно-продуктивної діяльності, важливим інструментом у міжкультурній комунікації та ефективним засобом у боротьбі з мовним бар'єром, оскільки забезпечує обмін інформацією між представниками різних культур.

1.2. Особливості відтворення ідіостилю в художньому перекладі

Переклад художніх творів є своєрідним творчим процесом, оскільки перед перекладачем стоїть завдання зберегти не тільки стиль автора, загальну атмосферу твору, а також відтворити вплив та ефект тексту на читача за допомогою засобів цільової мови. Головним завданням перекладача залишається відтворення індивідуального стилю автора або ідіостилю. Під ідіостилем розуміють сукупність лінгвістичних характеристик, що притаманні творам того чи іншого автора, які забезпечують його унікальне мовне вираження. Ідіостиль забезпечує єдність змісту та способу вираження мовних засобів, простежується на різних рівнях твору і допомагає виразити світогляд письменника [6].

З іншого боку, у сформульованих Т. Г. Севорі парадоксах перекладу зазначається, що цільовий текст має одночасно відображати стиль і автора і перекладача [29, с. 49], отже перекладач виступає і як співавтор твору. Від його вміння підбирати відповідники для збереження гумору автора, стійких словосполучень, точно відтворювати характери героїв, а також враховувати побут, історичну епоху, соціальне середовище залежить успіх перекладеного твору у цільовій спільноті.

Зазначений вище парадокс перекладу ілюструє *проблему співвідношення контексту автора та контексту перекладача* [20]. Ці контексти можуть розходитись, якщо дані дійсності та літературні дані не співпадають. У випадку, коли переважають дані дійсності йдеться про авторську діяльність. Перекладач, в свою чергу, покладається на текст оригіналу і уявну дійсність через вторинне сприйняття до нового образного втілення в тексті перекладу [13, с. 65]. Тобто, у випадку, коли переважають літературні дані, мова йде про контекст перекладача. На художній переклад впливають як об'єктивні так і суб'єктивні фактори. В такому випадку, втрата певної інформації неминуча, адже переклад не може бути абсолютно точним, внаслідок різниці мовних систем. Безсумнівно, перекладач головним чином впливає на остаточний

перекладений текст, адже він самостійно обирає які особливості стилю автора залишити, а які елементи опустити.

Наступною проблемою перекладу художнього тексту є *проблема точності та вірності* [20]. При перекладі прози перекладач стикається з семантичними та стилістичними особливостями тексту. Оскільки художній твір являє собою систему образів, інтонацій, ідей, композиції, ритму, заміна хоча б одного елементу потягне за собою зміни в усій цій системі. Саме тому переклад художніх творів здійснюється відповідно до ідейно-образної структури тексту оригіналу.

Основною функцією художніх творів є художньо-естетична, а тому такі твори мають на меті здійснити естетичний вплив на читача та створити певні художні образи [21]. Перекладачів прози чи поезії порівнюють з письменниками, адже цей процес дійсно вимагає фантазії, життєвого досвіду, запас емоцій та вражень, культурних та мовних знань та спостережень для їх точного розуміння та безпосереднього відтворення у тексті оригіналу та максимального наближення до читача того чи іншого середовища [13, с.145]. Наприклад, щоб передати національний колорит, перекладач повинен передати елементи побуту та способу життя, звичаї, традиції, обряди, вірування, місцеві пейзажі. Важливим завданням перекладача є й збереження мовного стилю героя, оскільки представники різних верств населення, професійних та вікових груп, мають відмінності у мовленні [14, с. 60]. Варто зазначити, що деякі лінгвісти вважають неперекладними тексти з елементами фольклору, жаргонізмів та діалекту.

В ідіостилі автора художнього твору наявні такі засоби оформлення інформації, як епітети, порівняння, метафори, авторські неологізми, повтори (лейтмотивні, фонетичні, синтаксичні, лексичні, морфемні), гра слів, іронія, топоніми, імена, діалектизми, тощо. Для досягнення найбільш близького емоційного та художнього ефекту, перекладач намагається відтворити їх засобами цільової мови.

Елементи структури та змісту, які не можна точно відтворити підлягають трансформації. Існує декілька варіантів: 1) деякі елементи просто опускаються; 2) деякі елементи передаються не ідентично оригіналу, тобто замінюються; 3) до тексту перекладу додаються нові елементи. Перекладознавці допускають зміни в перекладі для досягнення адекватного перекладу – точна передача форми та змісту при найменшій кількості трансформацій [13, с. 150].

Перед перекладачем стоїть завдання зберегти образність, як основну характеристику художнього твору. Необхідно не тільки відтворити авторський ідіостиль, що забезпечує художню цінність твору, а й дотримуватись стилістичних норм мови перекладу, адже твір має бути зрозумілим читачеві.

У процесі перекладу наближаються дві лінгвістичні системи (експліцитна та здатна до адаптації), тому слід оцінити емоційний, дескриптивний та змістовний план лексичних одиниць, відновити описану в оригіналі ситуацію та взяти до уваги стилістичний ефект [24, с. 21]. В такому випадку процес перекладу можна вважати закінченим. Для досягнення адекватного перекладу існує ряд технічних засобів, що можуть використовуватись як окремо так і в комбінаціях.

У вихідному тексті присутні одиниці, які неможливо відтворити у перекладі без перетворень. До таких одиниць відносять без еквівалентну лексику, яка не має еквівалентів за межами вихідної мови. Деякі стилістичні ефекти також іноді складно відтворити внаслідок екстралінгвістичних та лінгвістичних факторів, тож перекладачі вдаються до зміни деяких лексичних одиниць. До таких технічних засобів належать: запозичення, калькування, дослівний переклад, транспозиція, модуляція, еквіваленція, адаптація, тощо.

Художній переклад виконує як посередницьку так і творчу функцію, оскільки він обумовлює та визначає міжлітературну та міжкультурну комунікацію. Тобто завдяки перекладу ми підтримуємо зв'язок з представниками інших культур та отримуємо інформацію щодо інтернаціональних цінностей [7]. У деяких обставинах можна прослідкувати як здійснюється творча функція перекладу, наприклад у середовищі де одночасно

функціонує дві та більше мов перекладач намагається актуалізувати художні цінності тексту в історичній та літературній системі, при цьому інформаційна функція переходить на другий план [8]. Читач, що володіє мовами тексту оригіналу та перекладу має змогу зайняти творчу позицію та порівняти й проаналізувати роботу з огляду на точність та вірність. Тож два таких твори будуть сприйматись по різному. Переклад може одночасно функціонувати у декількох літературних системах, тоді можна говорити про двоїсту або множинну літературну приналежність, наприклад у випадку слов'янської спільноти, хоча це зустрічається вкрай рідко [8, с. 56].

Отже, перед сучасним перекладачем художніх творів стоїть завдання врахувати ідіостиль автора, мовні, культурні й емоційні особливості мовного середовища для досягнення найбільш близького емоційного та художнього ефекту, що є досить складним завданням і вимагає високих професійних навичок.

1.3. Перекладацькі трансформації як спосіб досягнення адекватності художнього перекладу

Внаслідок лексичних, мовних та екстралінгвістичних особливостей мов оригіналу та перекладу, фахівці вдаються до певних змін та трансформацій для досягнення еквівалентності. За В.Н. Комісаровим, перекладацькі трансформації – це ті трансформації, що допомагають здійснити переклад одиниць оригіналу на мову перекладу, але це можливо лише за умови наявності в цих одиницях плану вираження та плану змісту [13, с. 173]. На думку багатьох лінгвістів, перекладацькі трансформації не є реальними діями перекладача, а процес перекладу як такий неможливо спостерігати.

Актуальним залишається питання типології перекладацьких трансформацій, адже думки лінгвістів у цьому питанні розходяться. Наприклад, Л.К. Латишев виокремлює: морфологічні, синтаксичні, стилістичні, семантичні та змішані трансформації [15, с. 78]. Я.Й. Рецкер поділяє трансформації на лексичні (конкретизація, диференціація значень, генералізація, компенсація) та

граматичні (заміна частини мови або речення) [23, с. 87]. Існує також класифікація Л.С Бархударова, що включає трансформації за формальною ознакою – заміна, опущення, додавання та перестановка [15, с. 112]. А.М. Фітерман та Т.Р.Левицька розрізняють граматичні (перестановка, додавання, опущення, перебудова), стилістичні (синонімічна заміна, компенсація, описовий переклад та інші) та лексичні трансформації (конкретизація, генералізація, заміна, додавання) [16, с. 56]. О.Д. Швейцер поділив трансформації на рівні – компонентний (застосування замін), референціальний (конкретизація, генералізація, метонімічні трансформації, різні комбінації трансформацій, тощо), стилістичний (компресія, розширення) [25, с. 113]. Іноземні лінгвісти Ж. Дарбельне та Ж-П. Віне пропонують класифікувати трансформації, як прийоми прямого (дослівний переклад, запозичення та калькування) та непрямого (модуляція, транспозиція, адаптація, еквіваленція) перекладу [4, с. 157-167].

Класифікацію запропоновану В.Н. Комісаровим ми вважаємо найбільш прийнятною для цілей нашої розвідки [12, с. 55]. Перекладознавець виокремлює наступні види трансформацій: лексичні, граматичні та комплексні або лексико-граматичні. Практичне застосування цих трансформацій можемо спостерігати у наведених нижче прикладах з україномовного перекладу твору, що є основою дослідження.

1.3.1 Лексичні трансформації

Серед лексичних трансформацій, що виділяє В.Н. Комісаров розглянемо *калькування (calque)* – це спосіб передачі денотативного значення без збереження орфографічної та фонетичної форми з відтворенням структури. Іноді таку трансформацію називають *borrowing* [22, с. 91]. Такий переклад іноді визначають за першим словниковим значенням.

Наступною лексичною трансформацією є *конкретизація (concretization)* – такий вид трансформації, де видова назва перекладається родовою, а лексична одиниця з ширшою семантикою замінюється лексичною одиницею з вузьким

семантичним значенням. Такий прийом використовується перекладачами для слів з розмитою семантикою, таких як: *to be, to get, to make, to have, good, thing, piece, тощо*. Конкретизація використовується для перекладу сленгових одиниць.

Ще одним видом трансформації, що використовується для заміни лексичної одиниці з вузьким семантичним значенням на лексичну одиниць з ширшим семантичним значенням є *генералізація (generalization)*. Видова назва може перекладатись родовою. У художніх творах українською мовою не вказується точний зріст або вага героя, на відміну від англійських творів.

Модуляцію (modulation) використовують для заміни слова або словосполучення мови оригіналу одиницею мови перекладу, значення якої логічно витікає з значення вихідної одиниці, а значення слів оригіналу та перекладу мають логічний причинно-наслідковий зв'язок. Такий прийом є справжнім викликом для перекладача, адже вимагає неабияких навичок та знань. В деяких випадках перекладач має право обрати – застосувати так званий “прямий” переклад або ж відмовитись від нього.

Суть прийому полягає в заміні одного поняття іншим, але тільки якщо ці поняття зв'язані один з одним причиною та наслідком, як частина і ціле. Більшість таких співвідношень зафіксовані в словниках. Хоча іноді перекладачі знаходять цей зв'язок в процесі перекладу, що й відображає їх творчий потенціал, наприклад щоб надати висловлюванню патріотизму або навпаки негативного відтінку.

Іноді модуляція використовується для спрощення стилю до розмовного, у випадку, коли немає необхідності уточнювати поняття для читача або якщо одиниця не має суттєвого значення і може бути замінена.

До лексичних трансформацій також належать *транскрибування (transcribing)* – перекладацька трансформація, що допомагає передати звукову форму мови оригіналу по літерах у мові перекладу[18, с. 13]; та *транслітерація (transliteration)* – перекладацька трансформація, що дозволяє перекодувати англійський алфавіт засобами українського.

Транслітерація та транскрибування є актуальними при перекладі власних імен, географічних назв, назв народів та племен, компаній, фірм, періодичних видань, а також назв музикальних груп чи культурних об'єктів. Однак на сьогодні транслітерація все рідше використовується, адже частіше перекладачі застосовують транскрипцію.

1.3.2 Граматичні трансформації

Розглянемо наступну групу перекладацьких трансформацій – граматичну, що включає членування, об'єднання речень, заміна форми слова, частин мови, членів речення, дослівний переклад.

За В.Н. Комісаровим, *членування речень* – це прийом, що полягає у заміні одного речення оригіналу двома або трьома реченнями або заміні складного речення простішим у тексті перекладу. Причинами можуть слугувати слабкі семантичні зв'язки у реченні або наявність в одному реченні неоднорідних думок. Необхідність застосування трансформації членування речень викликано в першу чергу відмінністю структури речень в англійській та українській мовах.

На противагу членування речень існує трансформація *об'єднання речень*, що використовується для уточнення змісту або для досягнення стилістичної мети. Перекладач може застосувати такий прийом якщо зв'язок між двома реченнями є тісним і їх об'єднання є формальним або у випадку якщо речення не несуть смислового навантаження та не виражають закінчену думку. Прийом об'єднання допомагає скомпресувати висловлення. В деяких випадках використовують одночасно і членування і об'єднання,

Заміна використовується для лексичних одиниць різного граматичного рівня, тобто – частина мови, член речення чи повне речення. При перекладі відбувається заміна форм вихідної мови на форми мову перекладу. Граматична заміна передбачає відмову від використання аналогічних вихідній мові форм, натомість використовувати форми з іншим граматичним значенням [11, с. 54]. Хоча А.Д. Швейцер стверджує, що граматичні трансформації – це ті, при яких

формальна структура висловлювання змінюється, а набір сем залишається незмінним [26, с. 118].

Однією з граматичних трансформацій є *дослівний переклад* або синтаксичне уподібнення являє собою трансформацію, що використовується у випадках, коли у двох мовах (вихідній та мові перекладу) існують паралельні синтаксичні структури. До прикладу А.В. Федоров стверджує, що спроби перекласти дослівно текст чи відрізок тексту призведе до повної незрозумілості та надлишковості тексту [24, с. 12]. Отже, така трансформація вважається деякими лінгвістами неефективною й застосовується досить рідко.

1.3.3 Комплексні трансформації

Розглянемо наступну групу перекладацьких трансформацій – комплексні або лексико-граматичні, до яких ми відносимо експлікацію, антонімічний переклад та компенсацію.

Експлікація або описовий метод – вид комплексної трансформації, що передбачає заміну лексичної одиниці мови оригіналу словосполученням, яке експлікує її значення, мовою перекладу. Зазвичай такий метод використовується для перекладу реалій (адже короткі відповідники в українській мові відсутні), а також фразеологізмів, ідіом, неологізмів.

Цей прийом дає змогу передати значення безеквівалентної одиниці оригіналу. Недоліком даної трансформації Т.Левицька вважає громіздкість й багатослівність. Саме тому її найчастіше використовують у випадках, де достатньо короткого пояснення. Однак, перевагою експлікації є її евристичні можливості прояснити зміст того чи іншого поняття.

Однією з причин експлікації є безеквівалентна лексика, наприклад географічні, культурно-побутові реалії, незнайомі українському читачу. Широке використання такої лексики у розмовному стилі пояснюється відображенням змін у суспільстві на цей стиль. Ці зміни також помітні у словниковому складі мови художніх творів. З розширенням словника, збільшуються і можливості перекладу.

Перекладачі нерідко використовують *антонімічний переклад* (*antonymous translation*) – вид перекладацької трансформації при якому відбувається заміна форми слова в мові перекладу на протилежну за значенням лексичну одиницю в мові перекладу, тобто негативне значення замінюють позитивним і навпаки. За В.І. Карабаном антонімічний переклад включає негативацію, позитивацію та анулювання двох негативних компонентів [10, с. 291].

Приєм *негативації* (*negativation*) дозволяє перекласти лексичну одиницю без формально вираженої семи заперечення, за допомогою префіксів *-dis*, *un-*, *in-*, часток *not*, *no*, суфікса *-less*, сполучників *neither...nor*, *nor*, прислівників *none*, *never*, *nobody*, тощо, лексичною одиницею з запереченням.

Заперечення виражається на будь якому рівні, лексичному чи граматичному. В свою чергу засоби заперечення поділяють на імпліцитні та експліцитні.

Експліцитні засоби включають лексичні одиниці з негативними афіксами *dis-*, *ir-*, *miss-*, *no-*, *not-*, *-less*, *never-* [9, с. 154]), а також негативні займенники (*none*, *nobody*, *no*, *nothing*) та негативні прислівники (*nowhere*, *nowhow*) [28, с. 782].

За допомогою *імпліцитності* лексичні одиниці стають багатозначними, автор не говорить прямо, а натякає читачу. Імпліцитне заперечення використовуються в іронічних текстах. Для вираження такого заперечення використовують лексичні одиниці з негативною конотацією, наявні в обох мовах. Також заперечення може бути виражене прийменниками (*away from*, *out of*), частками (*yet*, *still*), сполучниками (*unless*, *only that*, *otherwise*, *but for*, *instead of*), прислівниками (*hardly*, *barely*, *few*, *little*).

В свою чергу *позитивація* (*positivation*) – спосіб перекладу лексичної одиниці з формально вираженою семою заперечення, лексичною одиницею без вираженої семи заперечення.

Наступним різновидом антонімічного перекладу виокремлюють *анулювання двох негативних компонентів* (*annihilation*) або нульовий переклад – під яким розуміють переклад слова чи словосполучення з двома формально

вираженими семами заперечення в мові перекладу, тобто це своєрідна відмові від передачі значення лексичної одиниці, адже вона дублюється іншими засобами. В такому перекладі без еквівалентна одиниця отримує нульовий відповідник.

Ще однією комплексною трансформацією є *компенсація (compensation)* – при якій елементи тексту оригіналу втрачаються при перекладі, а для компенсації їх семантичної втрати використовують різноманітні засоби. При цьому має зберігатись головна мета – збереження інформативності, а також аналогічного ефекту тексту на читача. Лінгвісти виділяють декілька типів компенсацій, проте єдина класифікація відсутня. Наприклад Я.І. Рецкер виокремлює семантичну, локальну, тотальну компенсацію; М.В. Якименко – повну та часткову; І.С. Алексєєва – позиційну та різнорівневу (якісну). Така трансформація використовується у випадках, коли лексична одиниця мови оригіналу є без еквівалентною у мові перекладу. Наприклад, перекладач може замінити певну реалію на більш адаптований український еквівалент, що звучить більш природно для читача і є часто вживаним в українському мовленні. За Я.І. Рецкером такий тип компенсації має назву локальної.

РОЗДІЛ 2. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ВІДТВОРЕННІ ІДЕОСТИЛЮ ДЖОДЖО МОЙЕС У РОМАНІ «ДО ЗУСТРІЧІ З ТОБОЮ»

У перекладі роману «До зустрічі з тобою», виконаному Н. Хаєцькою [17], для відтворення ідіостилю Джоджо Мойес використано низку перекладацьких трансформацій, а саме лексичні, граматичні та комплексні.

2.1. Використання лексичних перекладацьких трансформацій

Серед лексичних трансформацій перекладачка вдається до транслітерації, тобто перекладацької трансформації, що дозволяє перекодувати англійський алфавіт засобами українського; та транскрипції, під якою ми розуміємо перекладацьку трансформацію, що допомагає передати звукову форму мови оригіналу у мові перекладу [18, с. 13]. Це пояснюється тим, що такі перетворення є ефективними при перекладі власних імен, назв народів та племен, географічних назв, назв компаній, фірм, періодичних видань, а також назв музикальних груп чи культурних об'єктів.

Розглянемо трансформацію транскрибування на прикладі:

She narrows her eyes. 'Dinner. With or without Mr BlackBerry?' [27].

Вона звужує очі. Вечеря. З містером Блекбері чи без нього ? [17].

Оскільки у цьому випадку одиниця *blackberry* не є апелятивом, не позначає ягоду, то використання українського відповідника іменника є недоречним. У словосполучі *містер Блекбері* йдеться про марку телефону, саме тому перекладачка вдається до перекодування лексеми. Проте без більш широкого контексту словосполучка є незрозумілою для українського читача.

Використання такого типу трансформації можна прослідкувати у наступному прикладі:

When I was a child we used to make our elongated shadows have gun battles, our street the O. K. Corral [27].

В дитинстві ми влаштовували перестрілки нашими видовженими тінями, і вулиця тоді перетворювалась на Кораль ОК [17].

Н. Хасцька зберігає звукову форму лексичної одиниці *O. K. Corral* для збереження її семантики, адже вона позначає одну з найвідоміших на Дикому Заході перестрілок, яка сталась 26 жовтня 1881 року в місті Тумстоун на Арізонській території. Завдяки американському телебаченню та кінематографу згодом стала найвідомішою перестрілкою у світовій історії й згадується у десятках телевізійних та художніх фільмів. Тож для збереження контексту повідомлення та авторського стилю перекладачка приймає рішення залишити таку реалію без змін, хоча це і викликає труднощі у сприйнятті тексту українським читачем.

У наступному прикладі перекладачка транскрибує лексичну одиницю *Ribena*, адже вона позначає реалію, а саме безалкогольний напій на основі чорної смородини. Такі одиниці називають без еквівалентними, тож транскрибування та транслітерація є досить популярними для їх відтворення:

I opened the fridge door. 'There's no apple juice.' Apple juice, I remembered now, was too expensive. 'Ribena?' [27]

Яблучного соку немає. – Яблучний сік, як я щойно згадала, був надто дорогий. – «Райбіни» ? [17] Проте і в цьому випадку, як і в попередніх, транскрибування робить поняття незрозумілим для українського читача.

Транслітерація використовується для того, щоб передати лексичні одиниці на позначення історичних, географічних, культурних чи архітектурних об'єктів, наприклад:

Behind me, the sun was setting behind Stortfold Castle, its dark shadow sliding down the hill like melting wax to overtake me [27].

Позад мене сонце сідало за Стортфолдський замок, темні тіні від якого, мов віск, що тане, ковзали по схилу, намагаючись обігнати мене [17].

Як вже зазначалось транскрибування активно використовується при перекладі назв фірм, компаній, організацій, тощо, наприклад:

I don't think there are enough cafes left to guarantee you employment, Louisa. We could try Kentucky Fried Chicken. You might get on better there [27].

Не думаю, Луїзо, що в нас лишилось доволі кав'ярень, які візьмуть вас на роботу. Можна спробувати «Кентакі фрайд чикен» [17].

У даному прикладі *KFC* – відома американська мережа ресторанів швидкого харчування, а її назва дослівно перекладається, як *обсмажена курка зі штату Кентуккі*. Незважаючи на те, що кожний елемент назви має еквівалент у мові перекладу, згідно з правил, перекладачі транскрибують такі лексичні одиниці.

У процесі відтворення тексту перекладачі вдаються до калькування, що дозволяє відтворити певну лексичну одиницю засобами цільової мови, наприклад:

Unemployment had been a concept, something droningly referred to on the news in relation to shipyards or car factories [27].

Безробіття було просто поняттям, про це монотонно згадували в новинах, у яких йшлося за корабельні чи автозаводи [17].

Спостерігаємо переклад за першим значенням у словнику, адже лексична одиниця *car* – авто та *factory* – завод, разом утворили словосполучення *автозавод*, що, звичайно, може мати інакший переклад, скажімо *автомобільний завод* чи *завод з виготовлення автомобілів*, проте Н. Хаєцька приймає рішення зберегти денотативне значення та зберегти структуру одиниці.

Приєм модуляції демонструє наступний приклад:

You know my beauty routine. Soap, water, the odd paper bag [27].

Ти ж знаєш секрети моєї вроди. Мило, вода й мішок на голову [17].

Словосполучення мови оригіналу *old paper bag* замінюють у перекладі на *мішок на голову*, хоч у вихідному тексті йдеться лише про *дивний паперовий мішок*, однак, перекладачка вдається до такої трансформації, враховуючи контекст повідомлення, адже дівчина розповідає про її щоденну рутину, тож це дає змогу інтерпретувати лексичну одиницю таким чином й опустити інформацію про якісні характеристики мішка, адже вона не має важливого значення.

Розглянемо ще один приклад модуляції:

There's a waiting list. Parents tend to go for it, because it suits the school hours,' he said apologetically [27].

Там ціла черга. Як звичайно, на це йдуть батьки, які мають дітей-школярів, - сказав він наче вибачаючись [17].

У вихідному тексті відсутні будь-які посилання на школярів, а згадується лише про *the school hours*. Оскільки Н. Хаєцька проаналізувала конкретну мовну ситуацію, то й прийняла рішення інтерпретувати цю частину повідомлення, як *батьки, які мають дітей-школярів*, що логічно витікає із загального контексту.

Серед лексичних трансформацій досить ефективними й вживаними є генералізація та конкретизація. У перекладі роману знаходимо приклади трансформації конкретизації, тобто прийому, де родова назва перекладається видовою, а лексична одиниця з ширшою семантикою замінюється лексичною одиницею з вузьким семантичним значенням, наприклад:

I was legendarily bad at caring for things; we no longer had houseplants at home, or pets, after the disasters that were the hamster, the stick insects and Randolph the goldfish [27].

Про мій догляд за живими організмами ходили легенди: після тих трагедій, що сталися з хом'яком, паличниками та золотою рибкою на ім'я Рендольф, ми більше не мали ані кімнатних рослин, ані домашніх тварин...[17].

Така трансформація є ефективною для слів з розмитою семантикою, таких як лексична одиниця *things*, що замінюється у перекладі на словосполуку з вузьким семантичним значенням - *живі організми*. При чому перекладачка проаналізувала загальний контекст повідомлення й підбрала найбільш точний еквівалент. На прикладі можемо прослідкувати, що саме перелічує героїня твору: хом'як, рибка та паличники. Це дало змогу перекладачці прийняти рішення замінити елемент вихідного тексту на словосполуку, що є найбільш близькою до загального контексту речення.

Протилежна конкретизації трансформація – генералізація, що дозволяє узагальнити деякі поняття, деталі чи опустити непотрібну інформацію з метою компресії повідомлення чи його стислого викладу, наприклад:

Um ... Have you ever considered joining the entertainment industry? – What, as in pantomime dame? [27]

Гм...Ви коли-небудь замислювалися про індустрію розваг? – Невже коміки потрібні ? [17]

У даній мовній ситуації Н. Хаєцька переосмислила репліку головної героїні, що явно має негативний відтінок незадоволення, адже її обурило питання про те, чи не задумувалась вона про індустрію розваг. У вихідному тексті зустрічаємо лексичну одиницю на позначення пантоміми, як розважального жанру, проте для українського читача порівняння сфери розваг та пантоміми звучало б неприродно, адже це більш характерно для британського культурного середовища, тож більш прийнятним та асоціативним з індустрією розваг для україномовних читачів буде комедійний жанр. Саме тому перекладачка вживає одиницю *коміки*, яка номінує представників відповідного жанру.

Наступний приклад також чітко демонструє трансформацію генералізації:

She looks up from a brochure and pouts [27].

Та ось вона відводить очі від читання й супитьсья [17].

Перекладачка вдається до такої трансформації, замінюючи лексичну одиницю *brochure* на *читання*, генералізуючи це поняття, адже у даному контексті воно не має смислового навантаження та не є суттєвим для читача.

Отже, застосування й вибір тієї чи іншої лексичної трансформації повністю залежать від особистого вибору перекладача, його професійної думки, вмінь та навичок з урахуванням необхідності відтворення ідіостилю автора. Аналіз емпіричного матеріалу показує, що такі перетворення використовують у випадках, коли лексична одиниця є безеквівалентною або ж якщо її еквівалент викривлює смисл повідомлення внаслідок відмінностей мов та культур.

2.2. Застосування граматичних перекладацьких трансформацій

У ході зіставлення тексту оригіналу з його українськомовним перекладом були виявлені граматичні трансформації, зокрема членування та об'єднання речень, заміна частин мови та членів речення.

Об'єднання використовується у випадку, коли зв'язок між двома реченнями є тісним і їх об'єднання є формальним, наприклад:

The security guard steps out of his cubicle. It's weatherproof, even though down here there is no weather to be protected from [27].

Охоронець виходить зі своєї кабінки, яку облаштовано так, неначе б стояла вона десь надворі серед усілякої погоди [17].

Або: I always made an effort to chat with her. I suspected it might be the only conversation the old woman got all day [27].

Я завжди намагалась побалакати з нею, бо припускала, що це, можливо, єдина її розмова за увесь день [17]. Використання зазначеної трансформації певним чином нівелює тяжіння автора до коротких речень. З іншого боку, таке об'єднання речень не вступає в протиріччя з синтаксичною системою української мови, яка тяжіє до використання складнопідрядних речень.

Таку трансформацію також застосовують якщо речення не несуть смислового навантаження та не виражають закінченої думки, наприклад:

Frank liked me. He was quiet by nature, and said having me there kept the place lively. It was a bit like being a barmaid, but without the hassle of drunks [27].

Френк любив мене. За вдачею він був тишко, і, на його думку, я оживляла це місце, була наче бармена, але без мороки з п'яницями [17].

Спостерігаємо, що такий прийом є досить ефективним у процесі перекладу, адже завдяки його здатності до компресії повідомлення, забезпечується його інформативність та відповідність нормам української мови. Проте, у цьому випадку ми можемо говорити про те, що стиль перекладача певним чином накладається на стиль автора.

Протилежним до об'єднання явищем є трансформація членування. На відміну від вищезазначеного прийому, членування забезпечує інформативність

та читабельність повідомлення шляхом його поділу на декілька менших речень, наприклад:

There are 158 footsteps between the bus stop and home, but it can stretch to 180 if you aren't in a hurry, like maybe if you're wearing platform shoes [27].

Від автобусної зупинки до дому сто п'ятдесят вісім кроків, але вони можуть розтягуватися до ста вісімдесяти, якщо ви не поспішаєте. От коли ви носите, скажімо, туфлі на платформі [17].

Як бачимо, англійське речення є значно коротшим, ніж два українські речення перекладу. Повідомлення є громіздким завдяки присутності великої кількості деталей, а саме точної кількості кроків. Таке повідомлення стомлює читача, саме тому перекладачка вирішує розділити його на дві частини, що, в свою чергу, дозволяє зробити наголос на другій частині, а саме на порівнянні звичайної ходи та ходи у взутті на підборах.

Приєм членування можна продемонструвати також наступним прикладом:

Thomas's tricycle was upturned on the path and, closing the gate behind me, I dragged it under the porch and opened the door [27].

На стежці лежав перевернутий Томасів триколісний велосипед. Зачинивши за собою хвіртку, я затягнула його під ганок і відчинила двері [17].

Серед граматичних трансформацій ефективними також є заміни, зокрема заміни частин мови та членів речення, що представлені у перекладі роману, наприклад:

When he emerges from the bathroom she is awake, propped up against the pillows and flicking through the travel brochures that were beside his bed [27].

Коли він вийшов з ванної, вона вже прокинулася і, спершись на подушки, гортала туристичні брошури, що лежали поруч [17].

Спостерігаємо трансформацію заміни частин мови, адже прикметник *awake* передається у тексті перекладу дієсловом *прокинулася*. Такі випадки є поширеними при перекладі англійських текстів на українську, що спричинено

граматичними розбіжностями та відмінностями у структурі та будові речень двох мов. Поширеним є заміна прикметника прислівником, наприклад:

The early morning is dark and thunderous around him, the Central London traffic already dense and slow despite the fact that it is barely half past seven [27].

Надворі ще темно, гримить, а Центральним Лондоном вже повільно тягнуться валки автівок, дарма що немає ще й пів на восьму [17].

У вихідному тексті спостерігаємо прикметник *dark*, що далі замінюється перекладачкою на прислівник *темно*. Проте це спричинено іншою наявною тут трансформацією – заміною членів речення, тож *the early morning*, що у вихідному реченні відіграє роль підмету, відтворюється обставиною *надворі*, що й призводить до подальшої граматичної видозміни речення з наступними трансформаціями.

Розглянемо ще один приклад трансформації заміни членів речення:

My Dad's not too good, and it looks like the castle is definitely going to start doing its own refreshments [27].

Мій батько не надто добре почуввається, й, здається, в замку буде власна закусочна [17].

Н. Хаєцька вирішує опустити елементи речення, а саме *is definitely going to start*, що можна перекласти як *збирається*, й відтворює цей елемент дієсловом у майбутньому часі *буде*. Тож надалі підмет *castle* трансформується у обставину *в замку*, а структура цілого речення змінюється, адже частина речення, що слідувала за підметом й виконувала функцію присудка стає додатком, а саме герундіальна конструкція *doing its own refreshments* передається іменником *власна закусочна*. Це дає змогу зробити повідомлення стислим та інформативним, адже усі конструкції відкинуто, зміст збережено, а увага читача не розсіюється.

Отже, граматичні перекладацькі трансформації є головним інструментом для структурного перетворення речень, що спричинені відмінностями між двома мовами. Такі перетворення забезпечують компресію повідомлень, збільшення їх інформативності з метою їх кращого розуміння читачами.

2.3. Використання комплексних перекладацьких трансформацій

Під час відтворення ідіостилю Джорджо Мойес у романі «До зустрічі з тобою» Н. Хаєцька використовує різноманітні комплексні або лексико-граматичні трансформації, зокрема експлікацію, антонімічний переклад та компенсацію.

У наступному прикладі перекладачка вдається до експлікації:

Because I'd get so much more out of offering a Bargain Bucket than a Chicken McNugget? [27]

Тому що продавати обсмажені в тісті шматочки курки з картоплею фри вигідніше, ніж просто обсмажені шматочки курки? [17]

Н. Хаєцька замінює лексичні одиниці мови оригіналу *Bargain Bucket* та *Chicken McNugget* словосполученнями мови перекладу, що експлікують їх значення, для кращого розуміння цих одиниць у мовному середовищі читача. Зазвичай такий метод використовується для перекладу реалій та безеквівалентної лексики, відповідники яких в українській мові відсутні, а також фразеологізмів, ідіом, неологізмів. Недоліком цієї трансформації є її громіздкість й багатослівність. Саме тому її найчастіше використовують у випадках, де може бути достатньо короткого пояснення. Однак, перевагою експлікації є її евристичні можливості прояснити зміст того чи іншого поняття для читача цільового тексту.

Перекладачка також застосовує й інші лексико-граматичні трансформації, а саме вдається до антонімічного перекладу, наприклад:

'It's really none of my business,' I said, eventually [27].

Мені до цього зась, – нарешті сказала я [17].

При такій трансформації лексична одиниця, що містить негативну сему заперечення замінюється на позитивну. При антонімічному перекладі прислівники *none, never, nobody* замінюють на прислівники без негативної частки, як у прикладі поданому вище. Лексична одиниця *none* є частиною фрази, яку можна було б перекласти, як *це не моє діло* або ж *це мене не*

стосується, але перекладачка йде іншим шляхом, прибираючи негативні елементи з висловлення. Такий прийом ще називають позитивацією.

Антонімічний переклад включає також і протилежне позитивації явище – негативацію, що продемонстроване у наступному прикладі:

He's talking a bit more too. We've had weeks where he would hardly say a thing, but he's definitely up for a bit of a chat the last few days. [27].

Він навіть трохи розговорився. Бувало, тижнями нічого майже не говорить, а тут протягом останніх кількох днів він, на диво, в настрої перекинутися кількома словами [17].

У вихідному тексті спостерігаємо *hardly say*, що передається Н. Хаєцькою, як *нічого майже не говорить*. Тобто, у вихідному тексті вжито імпліцитне заперечення, а саме лексичну одиницю (прислівник *hardly*) з негативною конотацією, що лише натякає читачу, а не вказує прямо, тож у тексті перекладу спостерігаємо використання заперечних часток – явище негативації, що забезпечує найбільш точне відтворення змісту оригіналу.

В деяких випадках негативацію або позитивацію можуть застосовувати, як спосіб перекладу фраз, що є антонімічними у двох мовах, наприклад:

He's a useful extra pair of hands [27].

Зайва пара рук не завадить [17].

Перекладачка трансформує вираз, що має позитивну конотацію у фразу з запереченням. Такий прийом використовують у випадках, коли певні вислови мають однакове значенням але різне вираження у двох мовах. Тож для найбільшого наближення до природного звучання тексту того чи іншого мовного середовища читача, перекладачі вдаються до такого типу трансформацій. Ще одним прикладом такого застосування негативації є:

I tried to smile. It seemed like an effort [27].

Я спробувала всміхнутись, та це було непросто [17].

Ще однією трансформацією, що відносять до комплексних або лексико-граматичних є компенсація, до якої також вдається перекладачка роману Надія Хаєцька. Розглянемо на прикладі:

She swallowed, as if still traumatized by the memory [27].

Вона ковтнула (клубок, що раптово підступив до горла, не давав їй дихнути: очевидно, той спогад і досі болів) [17].

Оскільки головною метою перекладу залишається відтворення аналогічного впливу на читача, компенсація є незамінним помічником у виконанні цієї непрості задачі. На прикладі можемо помітити наскільки стислим є вихідне повідомлення у порівнянні з текстом перекладу. Недоліком такого прийому, звичайно, є громіздкість, проте, головна мета досягнута. Проаналізувавши контекст тексту, Н. Хаєцька вирішує компенсувати семантичну втрату, адже у вихідному тексті наявний лише вираз *вона ковтнула*, що може бути недостатньо зрозумілим для читача. Напередодні героїня розповідає про жахливі події, що трапились з її сином. Саме тому перекладачка вирішує додати деяку інформацію для її повного розуміння читачами і зазначає, що саме ковтнула героїня – *клубок, що раптово підступив до горла, не давав їй дихнути*. Й тоді логічним видається увесь зміст повідомлення, адже за цією частиною слідує – *очевидьки, той спогад і досі болів*. Зрозуміло, що за відсутності компенсованої частини речення, читачам було б складно усвідомити логічність викладу думок у реченні.

Отже, комплексні або лексико-граматичні трансформації допомагають перекладачам не тільки виконати головне завдання – здійснення аналогічного ефекту, а також забезпечують природне звучання та максимальне наближення до мовного середовища читача.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Відтворення ідіостилю автора художнього твору у перекладі є складним, багатогранним, своєрідним творчим процесом, який вимагає неабияких професійних навичок, таланту, ерудиції та фантазії. Якісно відтворений ідіостиль та збереження стилістики художнього твору максимально наближають цільовий текст до тексту оригіналу та забезпечують його ідентичний вихідному тексту вплив на читача. Збереження основних рис ідіостилю автора у перекладі сприяють передачі у цільовому тексті авторської ідеї, збереженню художніх образів та образності твору. Для досягнення такого емоційного та художнього ефекту, який відповідає задуму автора вихідного художнього тексту, перекладач використовує трансформації у тих випадках, коли неспівпадіння систем цільової та вихідної мов, відмінності культур не дозволяють підібрати еквіваленти в цільовій мові.

Внаслідок лексичних, мовних та екстралінгвістичних відмінностей мов, перекладач постійно стикається з неможливістю відтворення лексичних одиниць, граматичних форм та синтаксичних структур вихідної мови засобами цільової мови. Перетворення, які є неминучими у цьому випадку не спотворюють смисл вихідного тексту, а сприяють його відтворенню засобами цільової мови. Виокремлені у теорії перекладу трансформації традиційно об'єднують у три групи: лексичні, граматичні та комплексні або лексико-граматичні. До лексичних належать: транскрибування та транслітерація, конкретизація, модуляція, генералізація, калькування. Граматичні трансформації включають: об'єднання та членування речень, дослівний переклад, заміну форми слова, частин мови та членів речення. До комплексних трансформацій належать експлікація, компенсація та антонімічний переклад (позитивація, негативація, анулювання двох негативних компонентів).

У ході зіставлення тексту оригіналу та перекладу роману “До зустрічі з тобою”, виконаному Н. Хаєцькою, було виявлено, що відтворення ідіостилю Джоджо Мойес відбувається у тому числі за рахунок низки перекладацьких

трансформацій, а саме лексичних, граматичних та комплексних, що використовуються для досягнення адекватності перекладу.

Серед лексичних трансформацій перекладачка вдається до транслітерації, транскрибування, конкретизації, модуляції, генералізації, калькування. Якщо транслітерація та транскрибування є ефективними при перекладі власних імен, лексичних одиниць на позначення історичних, географічних, культурних чи архітектурних об'єктів, назв компаній, фірм, періодичних видань, то її використання для відтворення без еквівалентних одиниць та реалій робить одиниці незрозумілими для українського читача, хоча і дозволяє зберегти присмак вихідної культури. Калькування допомагає зберегти денотативне значення та структуру одиниці і робить її зрозумілою для читача цільового тексту. До модуляції перекладачка вдається з метою інтерпретувати мовну ситуацію для її кращого розуміння приймачами цільового тексту, замінюючи деякі елементи або додаючи інформацію, що логічно витікає із загального контексту та робить загальний контекст більш зрозумілим для українського читача. Конкретизація є ефективною для слів з розмитою семантикою у вихідному тексті та сприяє кращому сприйняттю цільового тексту. Генералізація дозволяє узагальнити деякі поняття, деталі чи опустити непотрібну або незрозумілу для цільової культури інформацію з метою компресії повідомлення чи його стислого викладу. Загалом лексичні трансформації використовують у випадках, коли лексична одиниця є безеквівалентною, або ж якщо її еквівалент викривлює початковий зміст повідомлення внаслідок відмінностей мов, або ж для адаптації до мовного середовища читача.

Серед граматичних трансформацій ми виявили членування та об'єднання речень, заміну частин мови та членів речення. Об'єднання використовується у випадку, коли зв'язок між двома реченнями є тісним і їхнє об'єднання не спотворює смисл висловлення. Завдяки компресії повідомлення, забезпечується його інформативність. Членування використовується коли повідомлення громіздке і містить велику кількість деталей, що стомлює читача, тому така

трансформація забезпечує інформативність та читабельність повідомлення. Ефективними також є заміни, зокрема заміни частин мови та членів речення, спричинені граматичними розбіжностями та відмінностями у структурі та будові речень англійської та української мов. Граматичні трансформації забезпечують зрозумілість, стислість та інформативність повідомлення, дозволяють цільовому читачеві правильно розподілити свою увагу.

Надія Хаєцька використовує низку комплексних або лексико-граматичних трансформацій, зокрема експлікацію, антонімічний переклад та компенсацію. Експлікація на відміну від транскрибування та транслітерації забезпечує краще розуміння одиниць у цільовому середовищі читача й використовується для перекладу реалій і без еквівалентної лексики, що є невідомими у цільовій культурі та не мають відповідників за межами вихідної мови. Зазначена трансформація допомагає перекладачці впоратись із відтворенням фразеологізмів, ідіом та неологізмів. Хоча експлікація є досить громіздкою та багатослівною, її перевагою є можливість зробити значення одиниці зрозумілим для читача цільового тексту. Перекладачка послуговується антонімічним перекладом, коли певні висловлення мають однакове значення але різне вираження в англійській та українській мовах або для перекладу імпліцитних заперечень. У цьому випадку збережено смисл, але не збережено форму. Компенсація для перекладачки є важливим інструментом для відтворення аналогічного впливу на читача, що є основним завданням під час відтворення ідіостилю Джорджо Мойес, коли немає можливості зберегти форму та смисл одиниць вихідного тексту. Таке перетворення дозволяє компенсувати семантичні втрати задля логічного викладу думок та повного розуміння повідомлення читачами. Тож лексико-граматичні трансформації забезпечують природне звучання та максимальне наближення до цільового середовища читача.

Подальша перспектива розвідки полягає у поглибленні вивчення особливостей ідіостилю Джорджо Мойес та його відтворення у перекладах українською та іншими європейськими мовами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева И.С. Введение в переводоведение: учеб. пособие для студ. филол. и лингв. фак. высш. учеб. заведений. СПб. : Филологический факультет СПбГУ; М.: Издательский центр «Академия», 2004. 335 с.
2. Бархударов, Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода). М. : “Междунар. отношения”, 1975. 240 с.
3. Брандес М. П., Провоторов В. И. Предпереводческий анализ текста: Учеб. пособие. 3-е изд., стереотип. М. : НВИ Тезаурус, 2001. 224 с.
4. Вине Ж.П., Дарбельне Ж. Технические способы перевода. *Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике*. Москва : Международные отношения, 1978. С. 157–167.
5. Виноградов В. С. Перевод: общие и лексические проблемы. Учебное пособие. М. : КДУ, 2006. 240 с.
6. Волошук В. Індивідуальний авторський стиль, ідіолект, ідіостиль: питання термінології. *Наукові праці. Серія Філологія. Мовознавство*. 2018. Том 92. Вип. 79. С. 5–8.
7. Галицька М. М. Міжкультурна комунікація та її значення для професійної діяльності майбутніх фахівців. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/268480988.pdf> (дата звернення 18.10.2021).
8. Дюришин Д. Художественный перевод в межлитературном процессе. *Проблемы Особых межлитературных общностей*. (Под общей редакцией Д. Дюришина). М., 1993. 432 с.
9. Зернов Б. Е. Отрицание. Теоретическая грамматика английского языка. Л., 1983. 244 с.
10. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Ч. 2. Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі. Вінниця : Нова книга, 2001. 303 с.
11. Комисаров В.Н. Слово о переводе. М. : Международные отношения, 1973. 215 с.

12. Комиссаров В. Н. «Современное переводоведение»: учебное пособие. Москва : ЭТС, 2002. 424 с.
13. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учебник для институтов и факультетов иностранных языков. Москва: Высш. шк., 1990. 253 с.
14. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. Київ : Академія, 2005. 368 с.
15. Латышев Л.К. Курс перевода: эквивалентность перевода и этапы его достижения. М. : Просвещение, 1980. 160 с.
16. Левицкая Т.Р. Теория и практика перевода с английского языка на русский. М. : Издательство литературы на иностранных языках. Москва, 1963. – 263 с.
17. Мойес Дж. До зустрічі з тобою : роман / пер. з англ. Н. Хаєцької. Харків : Книжковий Клуб « Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 384 с.
18. Науменко Л. П., Гордєєва А. Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську. Вінниця : Нова книга, 2011. 136 с.
19. Нелюбин Л.Л. Толковый переводоведческий словарь. 3-е изд., перераб. М. : Флинта: Наука, 2003. 320 с.
20. Ніколаєва Т. Особливості художнього перекладу з української на англійську мову. *Проблеми гуманітарних наук. Серія : Філологія*. 2018. Вип. 42. С. 119–127.
21. Приймач Н. В. Мистецтво художнього слова як джерело формування та розвитку особистості [електронний ресурс]. URL: https://nvkogpth_2013_1_27.pdf (дата звернення 01.09.2020).
22. Ребрій О.В. Основи перекладацького скоропису : навч. посіб. / за ред. Л. М. Черноватого, В.І. Карабана. Вид. 4, стер. Вінниця : Нова Книга, 2012. 152 с.
23. Рецкер Я.И. Пособие по переводу с английского языка на русский язык. М. : Просвещение, 1982. 104 с.

24. Фёдоров А. В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы): Учеб. пособие. 5-е изд. СПб. : Филологический факультет СПбГУ; Москва : ООО «Издательский Дом «ФИЛОЛОГИЯ ТРИ», 2002. 416 с.
25. Швейцер А.Д. Перевод и лингвистика: Статус, проблемы, аспекты. М. : Наука, 1988. 215 с.
26. Швейцер А.Д. Теория перевода. Статус, проблемы, аспекты. М. : Наука, 1988. 364 с.
27. Moyes J. Me Before You : A Novel / Jojo Moyes. – London : Penguin Books, 2012. 496 p.
28. Quirk R. Comprehensive Grammar of the English Language. London : Longman, 1985. 1780 p.
29. Savory T.H. The Art of Translation London: J. Cape, 1957. 159 p.

АНОТАЦІЯ

Роботу присвячено виокремленню перекладацьких трансформацій, які використовуються при відтворенні ідіостилю Джорджо Мойес у романі «До зустрічі з тобою» засобами української мови для досягнення адекватності перекладу. До питання перекладу художніх творів, відтворення ідіостилю у перекладі та використання перекладацьких трансформацій зверталось багато відомих українських та закордонних перекладознавців, зокрема, Р.П. Зорівчак, В.І. Карабан, В.В. Коптілов, Т.Є. Некряч, А.В. Федоров, Д. Дюришин, Л.П. Науменко, В.Н. Комісаров, Р.К. Міньяр-Білоручев, Л.С. Бархударов, Я.И. Рецкер, Т.Г. Севорі, О.Д. Швейцер.

Актуальність роботи обумовлена нагальною необхідністю виокремлення та класифікації перекладацьких трансформацій, що використовуються для відтворення ідіостилю автора при перекладі англomовного художнього тексту українською мовою.

Актуальність роботи обумовлена нагальною необхідністю виокремлення та класифікації перекладацьких трансформацій, що використовуються для відтворення ідіостилю автора при перекладі англomовного художнього тексту українською мовою.

Метою дослідження є виокремлення та опис перекладацьких трансформацій, які використовуються при відтворенні ідіостилю Джорджо Мойес у романі «До зустрічі з тобою» засобами української мови. Досягнення поставленої мети зумовило виконання таких завдань: визначити поняття та проблеми сучасного художнього перекладу; уточнити поняття ідіостилю автора; розглянути поняття та з'ясувати основні типи перекладацьких трансформацій; виокремити та описати випадки використання перекладацьких трансформацій у відтворенні ідіостилю Джорджо Мойес; з'ясувати роль трансформацій у відтворенні ідіостилю Джорджо Мойес.

Об'єктом дослідження є ідеостиль Джорджо Мойес. Предметом дослідження є використання перекладацьких трансформацій в українському перекладі роману Джорджо Мойес «До зустрічі з тобою». Матеріалом

дослідження слугували художній роман Джорджо Мойес «До зустрічі з тобою» та його український переклад, виконаний Надією Хаєцькою.

Методика дослідження: основними методами дослідження у роботі є описовий, завдяки якому описані перекладацькі трансформації; порівняльний, використаний для співставлення тексту оригіналу та тексту перекладу; контекстуальний, для визначення значення безеквівалентної лексики в тексті оригіналу; метод накладання структур першоджерела та цільового тексту для виявлення випадків використання перекладацьких трансформацій.

Теоретична цінність дослідження полягає в тому, що воно є певним внеском у загальну теорію перекладу, теорію художнього перекладу та у теорію англо-українського перекладу.

Практична значущість дослідження полягає у можливості використання її матеріалів і теоретичних результатів у лекційних курсах «Вступ до перекладознавства», під час викладання теорії та практики перекладу, у перекладацькій діяльності та практичній підготовці майбутніх перекладачів.

У ході зіставлення тексту оригіналу та перекладу роману «До зустрічі з тобою» виконаному Н. Хаєцькою, було виявлено різноманітні перекладацькі трансформації, а саме лексичні, граматичні та комплексні, що використовуються для досягнення адекватності перекладу. У дослідженні зроблено висновок, що лексичні трансформації використовують у випадках, коли лексична одиниця є без еквівалентна або ж якщо її еквівалент викривлює початковий зміст повідомлення внаслідок відмінностей мов, або ж для адаптації до мовного середовища читача. Граматичні трансформації забезпечують стислість та інформативність повідомлення, адже усі конструкції відкинуто, зміст збережено, а увага читача не розсіюється, а лексико-граматичні трансформації дозволяють компенсувати семантичні втрати задля логічного викладу думок, забезпечують природне звучання та максимальне наближення до мовного середовища читача.

Подальша перспектива розвідки полягає у поглибленні вивчення особливостей ідіостилю Джорджо Мойес та його відтворення у перекладах українською та іншими європейськими мовами.

Ключові слова: перекладацькі трансформації, лексичні трансформації, граматичні трансформації, лексико-граматичні трансформації, художній переклад, способи перекладу, адекватність, український переклад, особливості художнього тексту, аналіз, роман.